

ANEKS METODOLOGICZNY

Załącznik C

do raportu z badań:

„Rynki pracy na obszarach popegeerowskich”

**Scenariusz wywiadu indywidualnego (IDI)
z lokalnymi liderami, z ekspertami i
przedstawicielami instytucji związanych z edukacją
i organizacji pozarządowych**

Scenariusz wywiadu indywidualnego (IDI) z lokalnymi liderami, z ekspertami i przedstawicielami instytucji związanych z edukacją i organizacjami pozarządowymi

Wstępna propozycja listy kluczowych informatorów:

1. Przedstawiciel(-ka) Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP)
2. Starosta Powiatu (i/lub lepiej Sekretarz Powiatu lub Dyrektor Wydziału Promocji lub Wydziału Spraw Społecznych)
3. Dyrektor(-ka) PUP (lub Kierownik Działu Instrumentów Rynku Pracy PUP)
4. Osoba z Działu Badań i Analiz WUP (głównie dla celów *data-mining*)
5. Osoba z Zarządu Związku Pracodawców lub jakiejś lokalnej Izby Gospodarczej i/lub reprezentanci kluczowych Pracodawców
6. Dyrektor PCPR i/lub MOPS (i/lub GOPS położonego na obszarach popegeerowskich)
7. Reprezentant głównej placówki edukacyjnej (jeśli np. jest w powiecie duża uczelnia wyższa)
8. Lider(zy) lokalny (-i) aktywni na obszarach poPGR (z NGO, lub grup samopomocy, ekonomia społeczna etc.)
9. Reprezentant Kościoła (o ile uwyrażniają się na danym terenie inicjatywy kościelne)
10. Reprezentant zrzeszeń pracowniczych lub zrzeszeń rolniczych (z kółek rolniczych, związków zawodowych, z grup producenckich)

Metryczka Respondenta

nazwisko, instytucja, stanowisko, jaki związek z PGR – jeśli występuje (np. były pracownik, właściciel majątku)

Dane o wywiadzie

(miejsce, czas, wywiadowca, ew. problemy)

Część I Rola gospodarcza PGR i rola na rynku pracy przed likwidacją (AGWRSP + Pracodawcy+WUP)

Charakterystyka PGR

(UWAGA: w wywiadzie indywidualnym należy jedynie **uzupełnić informacje**, których brakuje po wykonaniu *data-mining* w archiwach urzędów, Internecie i źródłach statystycznych)

- Ile było PGR-ów w powiecie?
- Jak były usytuowane geograficznie w ramach obszaru (czy były izolowane, czy też były fragmentem większej całości?)
- Wielkość arealu, oraz czy był jedno- czy wieloobiektowy
- Specjalizacja (typ produkcji – rolnicza, pozarolnicza (np. gorzelnie, cegielnie) czy usługowa, handlowa, przetwórcza
- Zakłady funkcjonujące na jego terenie (POM)
- Infrastruktura społeczna – mieszkania, placówki edukacyjne, medyczne, kulturalne
- Wielkość i struktura zatrudnienia: czy załoga była złożona z ludzi wielu zawodów, wykwalifikowana czy niskokwalifikowana
- Produktywność PGR

1.1. Jakie były relacje PGR (-ów) z miastem – czy znajdował się blisko terenów zurbanizowanych, a jeśli nie, jaka była komunikacja (jaka część pracowników dojeżdżała do PGR)?

1.2. W jaki sposób i jakim stopniu obecność w powiecie b. PGR kształtowała ówczesny tj w II połowie lat 80. **rynek pracy** - czy w końcu lat 80-tych PGR(-y) był (-y) największym pracodawcą czy jednym z wielu?

1.3. Jaka rolę odgrywał PGR **w gospodarce** – czy stanowił centrum życia gospodarczego, czy też był tylko jednym z wielu kluczowych pracodawców? Jakie były **więzy kooperacyjne** z przedsiębiorstwami np. przetwórczymi?

1.4. Czy inni pracodawcy w powiecie byli jakoś zależni od PGR – czy i z jakich branż pracodawcy ucierpieli z powodu likwidacji PGR? W jakiej mierze zmieniło to funkcjonowanie lokalnego rynku/przedsiębiorstw?

II Rola społeczna i kulturalna PGR przed likwidacją (wszyscy)

2.1. Jak wyglądało życie kulturalne w PGR - czy stanowił on ważne centrum życia społecznego – np. odbywały się tam imprezy kulturalne, zabawy?

2.2. Jak żyło się pracownikom PGR w porównaniu z okoliczną ludnością? Pod jakimi względami powodziło im się lepiej, a pod jakimi gorzej?

2.3. Czy ludzie zamieszkali w okolicy korzystali na istnieniu PGR? Jakie to były korzyści? Czy też były jakieś zjawiska niekorzystne związane z istnieniem PGR?

III Proces likwidacji PGR i jego skutki (AWRSP + WUP + Pracodawcy+MOPS/GOPS)

3.1. Kiedy i w jakich okolicznościach został zlikwidowany PGR?

3.2. Jak przebiegał proces likwidacji – co się stało z majątkiem i ziemią (np. zakup wydodrębnionych części, gospodarstw, zakładów przetwórczych, dzierżawy przez spółki pracownicze, inne spółki lub osoby prywatne, jednoosobowe spółki Skarbu Państwa)?

3.3. Czy zatrudnionych w PGR przygotowano do likwidacji? Jaka była **oferta dla byłych pracowników**: zatrudnienie u „nowego właściciela”, zasiłek dla bezrobotnych, samozatrudnienie – np sklepy, renty lub wcześniejsze emerytury?

3.4. Czy byłym pracownikom zaproponowano jakieś **formy współwłasności, spółdzielczości** na miejscu dawnego PGR-u (kooperatywy pracownicze)? Jeśli nie, dlaczego?

3.5. Co się działo z byłymi pracownikami PGR tuż po likwidacji i w miarę upływu lat – ilu zostało na miejscu, dlaczego – czy np. wykupili mieszkania? Czy można mówić o jakichś **wzorcach mobilności** tych grup (mobilność geograficzna – jaki miała zasięg, mobilność na rynku)?

3.6. Jakie formy radzenia sobie na rynku pracy i zaradności życiowej tuż po likwidacji były preferowane przez byłych pracowników PGR?

IV Tereny popegeerowskie dzisiaj (PUP + MOPS + PCPR + starostwo+pracodawcy)

4.1. Jak kształtuje się obecnie ogólna sytuacja na rynku pracy w powiecie, jakie są główne tendencje?

4.2. Jaka część obecnych pracodawców – zakładów pracy to zakłady po przekształceniach PGR? Ilu pracowników zatrudniają? Jaka jest ich rola w gospodarce powiatu?

4.3. Jak kształtuje się sytuacja pracy na rynku powiatowym po stronie podaży pracy (aktywni zawodowo, nieaktywni, w tym bezrobotni – bezrobocie rejestrowane, szacowana szara strefa)?

4.4. Jaka (szacunkowo) część osób aktywnych na rynku pracy to osoby związane z byłymi PGR (poprzez zatrudnienie oraz należenie do rodzin byłych pracowników PGR)?

4.5. Jakie są formy zaradności przejawiane przez mieszkańców powiatu nieaktywnych zawodowo, nie posiadających stałego zatrudnienia?

4.6. Czy są **różnice w radzeniu sobie na rynku pracy pomiędzy osobami związanymi z b. PGR i innymi mieszkańcami powiatu**? Na czym polegają?

4.7. Jakie są relacje terenu dawnego (-ych) PGR (-ów) z otoczeniem? Czy są jakieś relacje, czy też jest to teren wyizolowany?

4.8. Jak wygląda obecnie sytuacja na osiedlach popegeerowskich (kto w nich mieszka, dlaczego, czy osiedlają się tam nowi mieszkańcy)?

4.9. Czy na osiedlach popegeerowskich występują jakieś **problemy społeczne**, jakie? (marginalizacja, „dziedziczenie biedy” przez dzieci, niepełnosprawność, uzależnienia etc.)

4.10. Jaka jest dostępność infrastruktury społecznej i usług publicznych dla mieszkańców osiedli (dostęp do szkół, komunikacja, służba zdrowia, usługi, instytucje kulturalne)? Czy ta dostępność poprawia się czy pozostaje bez zmian?

4.11. Jaki jest stosunek pracodawców (np. samodzielnych właścicieli gospodarstw) do mieszkańców osiedli popegeerowskich? Czy zatrudniają ich? Jakie mają doświadczenia z tymi pracownikami?

4.12. Jak można ocenić **jakość stosunków pracy w powiecie** – czy ona się poprawia, czy jest raczej niska? Z czego to wynika? Czy występuje brak zaufania między pracownikami i pracodawcami?

4.13. Jak można ocenić **kulturę pracy** na terenie powiatu – czy ludzie są pracowici, lojalni wobec firm, jeśli nie – jakie są problemy? Z czego to wynika?

V Działania na rzecz integracji społecznej i kapitału ludzkiego na terenach popegeerowskich (MOPS+starostwo+organizacje pozarządowe+Kościoł+liderzy lokalni)

5.1. Czy obszary popegeerowskie były/są **generatorem kluczowych problemów społecznych** w powiecie? Jeśli nie są, to gdzie znajdują się najważniejsze źródła tych problemów?

5.2. Czy generalnie kształt rynku pracy w powiatach, gdzie znaczącą obecnością zaznaczyły się PGR jest zbliżony czy różny w porównaniu z rynkami gdzie PGR nie było lub stanowiły nieistotny margines rynku pracy? Jakie są to różnice?

5.3. Jaka jest obecnie **struktura bezrobocia** i jakie zmiany zachodzą w tym obszarze (w szczególności, czy zmniejsza się liczba osób długotrwale bezrobotnych)?

5.4. Jakie główne działania są podejmowane przez władze lokalne (gmin i powiatu) oraz organizacje społeczne na rzecz radzenia z bezrobociem w powiecie? Jakie instrumenty aktywizacji są stosowane najczęściej?

5.5. Czy podejmowane są, przez jakie instytucje czy organizacje i jakiego typu **specjalne działania aktywizacyjne** na rzecz osób związanych kiedyś z pracą w PGR? Jakie były/są efekty tych działań? Które się powiodły, a które nie – i dlaczego?

5.6. Czy są jakieś specjalne instytucje/partnerstwa/programy stworzone **specjalnie w celu aktywizacji osób na terenach popegeerowskich** i podnoszenia ich kapitału ludzkiego? Jeśli nie, które z istniejących instytucji są za to szczególnie odpowiedzialne?

5.7. Czy i jakie zmiany przyniosły **fundusze strukturalne** – czy i jakie efekty widać (np. wykup ziemi, aktywność rolnicza)?

5.8. Czy w powiecie planuje się już wykorzystanie środków z **POKL** z uwzględnieniem potrzeb terenów popegeerowskich (jakie działania zamierzają konkretnie podjąć)?

5.9. Jak przedstawia się **sytuacja młodzieży** (potomstwa osób pracujących w PGR-ach) w zakresie szans życiowych i możliwości edukacyjnych?

5.8. Czy są i jakie są różnice w zakresie **szans życiowych** i możliwości edukacyjnych, w przygotowaniu i umiejętności szukania pracy wśród różnych kategorii młodzieży, uwzględniając głównie pochodzenie społeczne (w tym związek z rodziną PGR)?

a/czy są różnice w postawach wobec pracy?

b/jakie są (jeśli są) różnice w formach radzenia sobie w życiu?

c/jaka część młodzieży „odtwarza losy rodziców” w zakresie postaw (wobec pracy, nauki), aktywności, form zaradności itd.

d/ jaka była **odpowiedź sfery edukacji i szkolnictwa** na specjalne potrzeby tej grupy dzieci i młodzieży? Czy te potrzeby zostały zdiagnozowane?

5.10 Jaka była/jest **rola Kościoła/organizacji kościelnych** w rozwiązywaniu problemów społecznych na obszarach popegeerowskich.?

5.11. Czy na bazie działalności na rzecz rozwiązywania tych problemów wyłonili się jacyś **lokalni liderzy** (proszę podać przykłady)?

5.12 Czy na bazie działalności na rzecz rozwiązywania tych problemów powstały jakieś **inicjatywy ekonomii społecznej** lub inne **innovacyjne praktyki pozarządowe** (w razie potrzeby pogłębić)?

Część VI Mocne i słabe strony powiatu: identyfikacja potencjałów i barier rozwojowych z uwzględnieniem roli byłego PGR – (Wszyscy)

6.1. Proszę krótko wymienić **mocne i słabe strony powiatu** – czy zdaniem respondenta istnieje społeczny **konsens** w powiecie wokół tego, jakie są jego mocne i słabe strony?

6.2. Czy obszary popegeerowskie można postrzegać w kategoriach „**ukrytego potencjału**” w powiecie? Pod jakim względem (majątek, teren dla turystyki, obszar inwestycyjny)? Co należałoby zrobić, aby wykorzystać ten potencjał? Jakie są ku temu przeszkody?

6.3. W jakiej głównie sferze lokowane są problemy popegeerowskie – czy są to problemy ekonomiczne, społeczne, **problemy rynku pracy** (np. byli pracownicy jako źródło niedającej się zagospodarować, bo niewykwalifikowanej siły roboczej)?

6.4. Jakie problemy socjalne/bytowe charakteryzują ludność mieszkającą na terenie byłego PGR?

6.5. Jak radzą sobie w szkole (i w życiu) dzieci byłych pracowników PGR?

6.6. Czy obszary popegeerowskie są postrzegane jako „ciężar” lub „kula u nogi” w powiecie? Dlaczego tak jest (w jaki sposób jest to uzasadniane)?

6.7. Jak zmieniło się **podejście do obszarów popegeerowskich w czasie** – czy można mówić o ewolucji postaw (decydentów, otoczenia, instytucji, pracodawców)? Co miało największe znaczenie w tej ewolucji postaw – czy to zachowanie mieszkańców tych obszarów obalało stereotypy, czy miały w tym rolę media, bądź lokalni liderzy, lub pracodawcy (inwestorzy)?

6.8. Proszę opisać co najmniej TRZY sposoby, jakich należałoby użyć, aby **zatrzymać odpływ najaktywniejszej ludności z powiatu** i przyciągnąć ludzi aktywnych (przedsiębiorców i pracowników) z powrotem?

6.9. Czy w powiecie powinna istnieć jakaś „**strefa specjalna**” (ekonomiczna, edukacyjna) ze względu na to, że występują tu obszary popegeerowskie? Na czym to miałoby polegać? (na przykład niskie koszty pracy dla pracodawców, stymulowanie przedsiębiorczości etc. etc.)